

František DIEBL (1770-1859)

C. k. mor. slezská společnost pro podporu polního hospodářství, přírodo- a zemědělnictví (běžně označovaná jako Hospodářská společnost) budovala od roku 1817 v Biskupském dvoře muzejní sbírky, organizovala systematický přírodovědný a humanitní výzkum a institucionalizovala vědu a umění na Moravě. Položila základy Moravské galerie a Moravské zemské knihovny.

Motivačními prvky pro podporu rolnictví u veřejnosti byly kalendáře, katechismy, učebnice a různé návody, které měly šířit nejnovější poznatky z přírodních věd a jejich využití především v zemědělství, aby mohla být zefektivněna výroba potravin pro rostoucí počet obyvatel. V letech 1842-1846 vydával František Diebl, jeden z prvních kustodů zemského muzea, *Moravsko-slezský časopis pro lid*, ve kterém uplatnil svůj talent pro popularizaci nových myšlenek a jejich implementaci v tehdejší zemědělské společnosti. Jeho *Katechismus o chování ovocných stromů, aneb krátké ponaučení o štěpařství, šlechtění a užívání ovoce* z roku 1843 z brněnské Rohrerovy tiskárny byl nejrozšířenější příručkou českých ovocnářů nejen na Moravě.

V muzeu Hospodářské společnosti se Diebl věnoval odbornému zpracování botanických sbírek, vedení hlavního inventáře a budování muzejní knihovny, která už v roce 1828 byla zpřístupněna veřejnosti. Na návrh F. C. Nappa byl Diebl v roce 1825 jmenován profesorem zemědělství v Brně a usiloval o to, aby se stalo povinným předmětem. Zavedení zemědělství do výuky navrhoval C. C. André již v roce 1808 při počátcích Hospodářské společnosti podle vzoru univerzit v Edinburgu a Berlíně, kde se vyučovalo už v prvním desetiletí 19. století. Součástí zemědělské nauky bylo i studium zemědělských škůdců, o kterých jsou Mendelovy rané práce z počátku padesátých let. V roce 1838 Diebl s předsedou pomologické sekce Hospodářské společnosti Nappem vypsali cenu za vyšlechtění nové odrůdy rybízu, která našla praktický ohlas u M. Freye a J. Tvrdeho.

Gregor Mendel byl posluchačem prof. Diebla na Filozofickém studijním ústavu v Brně, kde si doplňoval kvalifikaci ze zemědělství, které bylo pro posluchače Teologického učiliště povinné. Z nového oboru ovocnářství a vinařství. Diebl zprostředkoval svým studentům poznatky obsažené v jeho učebnici zemědělství, jejíž čtyři díly vydával v letech 1835-1844. Věnoval ji zvláště těm, kdo se věnují studiu tohoto oboru hlouběji. První díl pojednával o zemědělství obecně. V druhém díle o rostlinné produkci uváděl umělé opylování jako metodu pro získávání nových a efektivnějších odrůd plodin. Třetí díl věnoval živočišné

výrobě se zvláštním zřetelem k chovu ovcí a čtvrtý ekonomice zemědělství. Koncem studijního roku 1845/46 Mendel u Diebla složil veřejnou zkoušku před specialisty na rostlinnou a živočišnou produkci a získal vysvědčení z oboru zemědělství. Této kvalifikace využíval po celou dobu své působnosti v Hospodářské společnosti jako člen odborných sekcí i jako funkcionář jejího hlavního výboru od roku 1855 až do své smrti v roce 1884.

Ke zkoušce z ovocnářství a vinařství se Mendel připravoval z Dieblovy *Nauky o pěstování stromů obecně, zvláště pak ovocných stromů, révy vinné a lesních stromů*, která vyšla v Brně v roce 1844 v Rohrerově tiskárně. Zkouška z ovocnářství a vinařství, stejně jako zkouška ze zemědělství se konala 6. června 1846 a Mendel z ní získal nejlepší možnou známku. Péči o ovocné stromy Mendel znal už z domova, odkud si necelý rok před svou smrtí nechal zaslat rouby z vybraných stromů, které využil v Brně. Zemědělskou usedlost Mendelových rodičů v Hynčicích obklopoval rozlehlý sad, kde Mendel pomáhal svému otci Antonu Mendelovi při roubování ovocných stromů podle rad faráře Johanna Ed. Schreiberera z farní obce Vražné. Schreiberovu práci ocenila Hospodářská společnost v Brně ve svém odborném časopisu *Mittheilungen*. Sekce ovocnářská, vinařská a zahradnická Hospodářské společnosti v Brně jako jediná na světě ocenila Mendelovy pokusy s hybridy rostlin hned po Mendelově smrti. Ve svém odborném měsíčníku *Zprávy ovocnářské, vinařské a zahradnické sekce c. k. mor. slezské společnosti k podporování rolnictví, přírodo- a zemědělství* uvedla, že jeho pokusy zahájily novou epochu výzkumu. Vědecký svět začal objevovat význam Mendelových hybridizačních pokusů až na počátku 20. století. Hybridizační pokusy s okrasnými rostlinami za účelem získání nových barevných odrůd, které prováděli zahradníci Hospodářské společnosti, daly Mendelovi impuls k jeho pokusům s hrachem. Veškeré směřování Mendelovy odborné činnosti je výsledkem řešení problematiky v Hospodářské společnosti, jejích odborných sekcí či spolcích.

František Diebl, moravský patriot, se snažil o to, aby se přírodověda v habsburské monarchii stala obecně povinným předmětem. Stalo se tak v návaznosti na zemědělství. Ve spolupráci s J. K. Nestlerem, který vyučoval zemědělství a přírodovědu na olomoucké univerzitě, vyšla v roce 1836 v Brně jejich učebnice *Obecná přírodověda*. S rozvojem industrializace se přírodověda stala povinným předmětem a Mendel jejím vynikajícím učitelem na státní vyšší reálné škole v Brně.

PhDr. Anna Matalová, Mendelianum